

Kirja-arvio

Eliisa Vainikka

Katsaus digiajan vanhemmuuden riskeihin ja mahdollisuuksiin

Mascheroni, Giovanna; Ponte, Cristina & Jorge, Ana (2018). *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age*. Göteborg: Nordicom, The International Clearinghouse on Children, Youth & Media, 240 s.

Giovanna Mascheronin, Cristina Ponten ja Ana Jorgen toimittama vuosikirja *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age* (Nordicom 2018) kokoaa yhteen kaksikymmentä lapsia, vanhemmuutta ja digitaalista mediaympäristöä käsittelevää artikkelia. Kirjan teemat jakautuvat kahtaalle: teksteissä käsitellään toisaalta sitä, miten vanhemmat säätelevät ja valvovat lastensa mediankäyttöä, ja toisaalta, miten digitaalisesta mediasta voi olla hyötyä vanhemmuuden haasteissa. Rakenteeltaan kirja koostuu kolmesta teema-alueesta, jotka liittyvät väljästi digitaaliseen vanhemmuuteen, mediankäytön säätelyyn sekä digitaalisen median perheille tuottamiin riskeihin ja mahdollisuuksiin. Monipuolinen kokoelma kerää yksiin kansiin tutkimuksia eri puolilta maailmaa käsitellen globaalia pohjoista ja etelää, urbaaneja ja maaseutumaisia alueita sekä keski-luokkaisia ja köyhempiä perheitä. Kirjan artikkelit ovat varsin lyhyitä ja nopealukuisia. Artikkelien yhdistävinä käsitteinä ovat kolme mediakasvatuksen strategiaa, joita vanhemmat hyödyntävät lastensa mediankäyttöä valvoessaan: aktiivinen, rajoittava ja yhteiskäyttö.

Mediakasvatukseen liittyvään kirjallisuuteen tutustuneille kirja ei tarjoa radikaalisti uutta näkökulmaa. Esimerkiksi lasten mediankäytön valvominen tai digitaaliseen mediaan liittyvät riskit ovat jo pitkään olleet mediakasvatuksen piirissä laajasti käsiteltyjä. Sen sijaan artikkelikokoelman mielenkiintoisinta antia ovat sen monet näkökulmat ja tutkimusesimerkit, joissa on hyödynnetty erilaisia tutkimusmenetelmiä etnografiasta kyselytutkimuksiin. Monin paikoin lukija toivoisi kuulevansa vielä lisää metodologiasta, tutkimuksen käytännön toteutuksesta sekä tuloksista.

Esimerkiksi Marketa Zezulkovan ja Lucie Stastnan romaniperheitä käsittelevä artikkeli ”Parental Ethnotheories in Children’s Digital and Media Lives: The Case of Romani-pen” käsittelee kiinnostavalla tavalla Tsekin romanivähemmistöön kuuluvien perheiden suhdetta lasten mediankäyttöön. Kuten kirjoittajat toteavat, median ja digitaalisen teknologian merkitys romanilasten kasvatuksessa ja elämäkokemuksissa on tutkimaton alue. Laadullinen tutkimus perustuu etnografiaan, johon sisältyi muun muassa äitien ja sosiaalityöntekijöiden haastatteluja. Kasvatukseen liittyvä teema nousi tutkimuksen

keskiöön kenttätyön pohjalta. Tutkimuksen tuloksia kuvataan kirjassa kolmea perhettä käsittelevien tapausesimerkkien kautta. *Romanipen*-käsitteellä viitataan romanikulttuuriin kuuluvien itseymmärrykseen ja käsitykseen siitä, mitä on olla romani. Zezulkova ja Stastna ehdottavat, että *romanipen* kulttuurisina uskomuksina ja käsityksinä voi vaikuttaa taustalla romanivanhempien toteuttamaan mediakasvatukseen. He myös toteavat, ettei etnisen kulttuurin ja yhteiskuntaluokan vaikutuksia vanhempien mediakasvatukseen ole helppo erottaa toisistaan.

Pille Pruulmann-Vengerfeldtin artikkeli puolestaan on koskettava autoetnografinen tutkimus harvinaista sairautta sairastavasta lapsesta. Pruulmann-Vengerfeldt kuvaa kokemuksiaan tuesta, jota hän on saanut suljetusta Facebook-ryhmästä lapsen harvinaisen geneettisen CHARGE-syndrooman kanssa elämiseen. Hän kehystää autoetnografisen tutkimuksensa affordanssin käsitteen avulla. Affordanssilla tarkoitetaan toiminnan mahdollisuuksia jossakin määrättyssä tilassa. Mediatutkimuksessa sillä viitataan usein erilaisen verkkosivustojen ja sovellusten käyttöliittymien tarjoamiin toiminnan mahdollisuuksiin. Pruulmann-Vengerfeldt siis tutkii artikkelissa Facebookin vertaistukiryhmän tarjoamia mahdollisuuksia sairaiden lasten vanhemmille. Melko lyhyen artikkelin anti jää varsin ohueksi, ja affordanssin käsite tuntuu hieman keinotekoiselta suhteessa kuvailevaan havainnointiin. Aiheeltaan ja autoetnografia-menetelmältään tapaus antaisi kuitenkin aineksia myös syvällisempään käsittelyyn.

Israelilaisten tutkijoiden Yehuda Bar Levin, Nelly Eliaksen ja Sharona T. Levyn artikkelissa seurataan pienen pojan, Jonathanin, mediarutiineita kuuden kuukauden ikäisestä vähän yli kaksivuotiaaksi saakka. Tutkimus perustuu etnografisiin menetelmiin, kuten havainnointiin perheen kotona, Jonathanin äidin syvähaastatteluihin, äidin pitämään mediapäiväkirjaan sekä teksti- ja videoraportteihin, joissa äiti lähetti tutkijoille havaintoja poikansa mediankäytöstä. Vaikka perheen äiti ja isä ovat kriittisiä mediankäyttäjiä ja suhtautuvat varauksellisesti liikaan televisionkatseluun, osoitti perheen arki kuitenkin sen, että käytännössä televisio ja iPad, sekä erityisesti sen kautta saavutettu BabyTV-kanava, kuuluivat tiiviisti Jonathanin arkeen. Levin, Eliaksen ja Levyn tutkimus on erityisen kiinnostava siksi, että siinä seurataan vauvaiästä lähtien mediankäytön rutiinien muodostumista sekä tarkkaillaan monin eri tavoin saman perheen mediankäyttöä ja erityisesti pikkulapsen mediasuhdetta, joka on usein vaikeasti tavoitettava tutkimuskohde. Artikkelissa viitataan myös lyhyesti siihen, miten YouTube algoritmit saattavat tuoda pikkulasten nähtäväksi outoa ja aggressiivista sisältöä, joka ei ole heille tarkoitettu. Myös tämä kysymys algoritmien vallasta ja lasten katsomista oudoista sisällöistä ansaitsisi laajempaa huomiota mediatutkimuksen kentällä. Televisiosta ja tablettitietokoneesta oli Jonathanin äidille tärkeä apu lapsen rauhoittamisessa ja arjen askareista selviytymisessä. Vajaan kahden vuoden seurantajakson aikana tutkijat löysivät pienen pojan mediarutiineissa monenlaisia muutoksia. Myös Jonathanin äiti muutti suhtautumistaan pojan tablettitietokoneen käyttöön. Tutkijat korostavat erityisesti muiden perheenjäsenten ja mallioppimisen vaikutusta lapsen mediankäyttöön. He myös toteavat viisaasti, etteivät he halua millään tavalla tuomita tai arvostella Jonathanin äidin kasvatukseen liittyviä valintoja, vaan tuoda esiin realistisen kuvan kolmilapsisen perheen äidin arjesta, johon sisältyy monenlaisia haasteita.

Kirjan yksittäisiä artikkeleita voi suositella esimerkiksi opiskelijoilla luettaviksi esimerkeiksi. Sen sijaan alusta loppuun luettuna kokonaisuutena kirja on varsin raskas, koska samat teemat toistuvat artikkelista toiseen, eikä lyhyissä teksteissä useinkaan

päädytä kovin syvälliseen pohdintaan. Artikkeleissa vilahtelee mediakasvatukseen liittyviä aiheita ruutuajan käsitteestä lasten kuvien jakamiseen sosiaalisessa mediassa (sharing) sekä lasten sosiaalisen median datan keräämiseen potentiaalisena uhkana. Vasta mediakasvatuksen aihepiiriin tutustuvalla henkilöllä kirja voi siten tarjota hyvän katsauksen siihen, millaisia käsitteitä ja keskusteluja lasten ja nuorten mediankäyttöön liittyy.